

Ako si loš, sam si si kriv. Ako si dobar i dio „kluba“ onda te ističu kao primjer. Ako si jako dobar, a nisi član „kluba“, misli se dovoljno poslušan, tada si krivac zašto se stvari ne kreću željenim pravcem. Postoji brojna literatura o grijesima financijaša, posebice bankarskog, kormercijalnog i investicijskog, i njihovom destruktivnom djelovanju. Od zemalja najčešće je Njemačka, od svog osnutka 1870. godine, imenovana opasnim takmacem, najprije, Velikoj Britaniji, a danas, ako je suditi po tiskovinama, SAD-u. Ovaj tekst nema za cilj da brani njemačku politiku i gospodarstvo, već da ukaže kako neoliberalizam ima svoja pravila igre. Kada se u priču „uvede“ politika tada su mogući svi zamislivi scenariji.

Edward VII, sin kraljice Viktorije, dugo se je spremao da preuzme tron Velike Britanije. Analitičari, iz raznih područja, mišljenja su da je upravo Edward VII svojom politikom glavni uzročnik Prvog svjetskog rata usprkos činjenici da je umro 1910. godine. Njegov je cilj bio okružiti ujedinjenu Njemačku što mu je uspjelo osnivanjem Atante - Savez Velike Britanije, Francuske i Rusije - koja je mladu, gospodarski brzoruću, njemačku državu stalno držala u smrtnom zagrljaju. Tadašnja Austro-Ugarska je bila tek imperij na izdisaju. Italija, kao treći član Centralnih sila, trgovala je i temeljem trgovine prešla na stranu sila Atante. Priču o Prvom svjetskom ratu nije moguće završiti bez Versaillesa kada je poražena Njemačka „kaznjena globom“ od 32 milijarde US dolara s podlogom u zlatu, valutna klauzula, koju je trebalo platiti u roku od 62 godine uz kamatnu stopu od 5%. Poznata je reakcija vjerojatno najvećeg ekonomiste XX. stoljeća – J. M. Keynesa koji se je najoštrije suprostavio „kazni“, pri čemu valja reći da Keynes nije bio nikakav germanofil već je njegov stav bio samo refleks spoznaje o pogubnim učincima za svjetsko gospodarstvo zbog Versaillesog sporazuma na kojem su tako ustrajno inzistirali francuzi. Događanja su, na žalost, potvrdila da je lord Keynes bio u pravu. Na vlast je došao Hitler koji je obilježio dvadeseto stoljeće kao barbarsko. Dvadesete su godine bile godine mršavih krava. Posebno su to bile loše godine za Veliku Britaniju.

Kako bi London ostao centrom svjetskih financija, najznačajnija gospodarska grana Velike Britanije, lord Montagu Norman, guverner Bank of England od 1920. – 1940., najprije, putem eskontne stope, preplavljuje Wall Street bujicom likvidnosti, a potom povisujući eskontnu stopu povlači naplavine tako stvorene likvidnosti što rezultira krahom na burzi. Sjedinjene države, podržavajući politiku zlatnog standarda, ne čine gotovo ništa sve do dolaska Roosevelta koji je zaustavio daljnje urušavanje američkog gospodarstva. Ipak, kriza se je produžila sve do 1940. godine smatraju pojedini autori; moje je mišljenje do 1942. godine kada su ratne potrebe uposlile sve raspoložive kapacitete.

Na sreću, političari su bili daleko mudriji na kraju Drugog svjetskog rata kada je donesen Marshallov plan putem kojeg je ubrzan oporavak razrušene Europe. Međutim, kako smatraju neki autori, Marshallov plan imao je i svoju posljedicu – hladni rat sa SSSR-om.

Sada SAD, kako ističu tiskovine, ponovno prozivaju Njemačku zbog njezine učinkovitosti. Što više, glavni grijeh njemačkog gospodarstva sastoji se u izveznoj orijentaciji. Na probleme ukazuje zemlja koja ima kroničan proračunski i vanjskotrgovinski deficit. SAD su zemlja koja je ujedno i najveći dužnik na svijetu. Istina bog, činjenica je da američki deficit kreira novu likvidnost koja omogućuje funkcioniranje globalnog tržišta. Međutim, istina je također da dolar stalno gubi na vrijednosti što znači da na tržištu ima previše dolara. Postavlja se pitanje što bi bilo s dolarom da kojim slučajem, nedaž bože, umjesto dolarskih cijena nafte imamo, recimo, eurske cijene nafte.

Ipak, SAD su na neki način u pravu. (Ne samo na ovim stranicama već i u svom istraživačkom radu ukazivao sam da Maastrichtski kriteriji nisu niti dobri niti učinkoviti, osim činjenice da uzrokuju deflatorska, prorecesijska, kretanja.) Nije nikakvo čudo što EU ima veće stope rasta od eurozone. Raspravljajući o maastrichtskim kriterijima ukazivao sam da nigdje nema kriterija po kojem bi svaka članica morala imati dugoročno uravnoteženu platnu bilancu. Tada sam kao i sada iznosio mišljenje kako izostanak kriterija dugoročno uravnotežene platne bilance koristi sjeveru eurozone. S druge pak strane, činjenica da jug eurozone ima istu valutu kao i sjever omogućio je manje razvijenim zemljama da smanje cijenu zaduživanja na financijskom tržištu. To je samo dodatno povećalo potražnju na sjeveru eurozone, posebice Njemačke, što je proglašeno njemačkim grijehom. Nije čudo, samo da podsjetim, što je gospođa kancelarka Merkel jasno rekla u njemačkom parlamentu kako je gospodarstvo imalo značajnih koristi koje ne bi imala da Grčka, osnosi se i na ostale južne članice eurozone, nije zamjenila grčku drahamu eurom. (U većem broju radova ponudio sam dopunu Maastrichtskih kriterija.)

Jasno, kao i uvijek, politika će imati svoju interpretaciju. Činjenica je, međutim, da nikoga nisu smetali maastrichtski kriteriji do danas, iako su uvedeni početkom devedesetih godina prošlog stoljeća. Činjenica je također da u uvjetima globalnog neoliberalizma bogati postaju bogatijima, slučaj Njemačke, a siromašni siromašnijima, slučaj Grčke. Istina je također da razvijeni određuju pravila igre, dovoljno je podsjetiti na politiku WTO-a, SAD i EU na području agrara. Činjenica je, na koncu, da kapital odnos determinira ukupne društvene a ne samo ekonomske odnose. Upravo je kapital odnos globalni problem kojeg se ne žele odreći razvijene zemlje, a manje razvijene za to nemaju snage.

Stoga, da završim, „napad“ na Njemačku je posljedica potrebe SAD-a da skrene pažnju građana od prisluškivanja ka „problemima“ kojeg svojom učinkovitošću proizvodi njemačko gospodarstvo. Usput rečeno, od krada je suverenih država od tada je i prisluškivanja. Nova tehnologija daje nove mogućnosti i dok se ne postigne dogovor stvari će biti iste kao što su i jučer bile.